

també amb la contracció *ao > ó*, i tanmateix com a fem.: «si naguna persona *parava* en loc de malafeta, a galliners o a polls, que naguna persona no li gos -- *desparar* los lassos o linyols, o la *paron* qui hi serà feta», St. Celoni a. 1370, *BABL* XII, 135 (i *paron* torna a sortir a la p. 136), i la forma *paró* viu encara cap a CastPna. (si bé aquí potser no és amb aquest sentit sinó amb la idea d'aturar-se): «Anem deu minuts de camí, i al començament d'una pelada llometa fem *paró*» (Vicent Segarra, *BSCC* XVI, 118).

No és fàcil de decidir on hem de posar l'hispano-àrab *parçān* «tender lazos», «acusar, calumniar», que també hi ha *taparçōn* «calumnia», *mupārçān* «acusado», *mupārçīn* «calumniador, acusador» (*PALc.*), car ja el *Vocabulista* del nostre *RMA* registrava, dos segles abans, *bársan* grafiant-ho en lletres àrabisques (entenguem *pārsān* «insidiari»; o sigui 'posar parany, parar aguats, emboscades': és clar que hi ha adaptació a l'estructura àrabisca (que exigeix verbs quadríliterals de dues síl·labes tancades i vocal *a*); i per tant pot tractar-se d'un mossàrab *paraçōn igual al nostre *para(z)ó(n)* PARATIONE. En el *DCEC* (IV, 538b1-31) vacil·lava jo entre això i una arabització de *parañça* (que també es troba en cast. *DCEC/DECH* IV, 394a9-13); arabització més forta i complicada, perquè llavors caldria que, de més a més, l'àrab hagués intervertit la posició de les dues últimes consonants (cosa no inconcebible en tals adaptacions). De tota manera l'haver trobat en català el tipus *para(z)ó(n)*, que jo llavors creia purament hipotètic en romànic, i la constància del síl·labeig intervertit, tant en l'àrab granadí com en el pre-català, reforça ara molt més la primera alternativa, car partint de *parañça* es podria esperar que hi hagués discrepàncies.

De la noció fonamental de 'preparar' parteixen els derivats que designen l'obra dels assaonadors, paradors o paraires, de pells i teixits i altres activitats d'adoberia. Va existir certament, en temps primitius, la forma *parador*, per a l'home d'aquest ofici, forma provinent de l'acusatiu -*ATOREM*. Alart va llegir «tibi Raimundo *Paratoris* eiusdem ville de Vernet», en un doc. original de 1248 (*InuLC*) rossellonès, encara que no es precisi si es tracta del Vernet canigonenc o del suburbi de Perpinyà; i en els docs. en llatí del *Llibre Roig* de Prats de Molló, es llegeix constantment *parator* i el plural *paratores* (p. ex. en un de 1619, f° 51v°).

Tot seguit se li superposà la forma *paraire*, provinent del cas subjecte, que l'*InuLC* ja registra el 1265 («GGauselm, *parayre*»); el contingut de la idea ens el mostren tot seguit els contextos: «se diu comunament que acabat e ordonat és per los *parayres* de Carcassona, que negú català no gaus adobar ni fer adobar, en la terra del dit rey de Fransa, negú draps» Perpinyà, c. 1306 (Finke, *Acta Ar.* III, 156); «ordonen carrer --- a draps e a sàries e encara a cambiadors; item carrer --- que estien tots los *perayres* a un tinent, e sie-ls assignat fora la ciutat», a. 1330 (*BABL* IV, 442); també coneixem amb context docs. ross. de 1298 i 1305 (*RLR* V, 97; VII, 46) comprensius alhora dels teixidors i els paletes o *peirers*. En l'*InuLC* figura en onze docs. de

fi S. XIII i del XIV (grafia *paraire*, dos d'ells *peraire*); en el dit *Llibre Roig* dotzenes de *paraire*, en docs. dels Ss. XIV-XVII (p. ex. «Jaume Sucasas, *paraire*», 1409, f° 154r).

Des del català oriental i rossellonès, el mot s'estén després al val. i occidental, generalment amb pronúncia *peraire* a causa del caràcter ambigu de la *a'* (=ə) dels parlars orientals (ajudant-hi els parònims *pelar* i *pera* 'pedra' i 'mola de molí'): «havem a levar la lana a la ovella, puix pentinar, filar, texir, al *perayre*, al sartre», StVicentF (*Serm.* I, 23.8); «*perayre*: fullo, lanarius, lanificus», OPou (*ThPu.*, 164); «un *peraire* té una filla ---», MilàF (*Romilo.*, ed. 1853, però «la botiga d'un *paraire* s'ha dictada una cansó», id. ed. 1882, 218A₁); «Cal *peràire*» en el Segre Mitjà (vora el riu de Sallent, a Nargó, 1957); ribag. «*perayre*: el qui carda la llana» (Sopeira, *CongrLlCat.*, 427). D'aquí el catalanisme cast. *pelaire*, que ja figura com a *perayre* a Segòvia, *peraille* Nebrija, i veg. *DECH* IV, 394a39-51. Un interessant sinònim i parònim fou usat en el nostre baix llatí i cat. pre-literari PELLÍ-PARIUS 'paraire de pells', per al qual veg. Balari, *Orig.*, i d'aquí sembla venir el nom del *Coll de Parpers* entre Dosrius i la Roca del Vallès.

Parairia: «Que negú català no gaus comprar draps cruds en les *pereyries*», Perp., c. 1306 (Finke, *Acta Ar.* III, 155); «de omn. questionibus --- pertinentium ad officium *parairiae*», a. 1321 (*Ll. Roig* de Prats de Molló, f° 19v°); i l'*InuLC* en recull dotze testimonis entre 1283 i 1387. A dins de la ciutat de Perpinyà, en el carrer dit avui, en francès, «des Fabriques de Nadal», es veu encara un vell rètol de cantonada (del S. XVII, o potser XVIII) que l'anomena «Traverse des *Parairies* d'en Nadal» (1960).

Les obres del paraire eren *paradures*: «Negú sartre ni *parayre* ni pelisser no gaus retre vestidures ni draps, ni *paradures* ni peyls, que liurats li sien en comanda, per los venedors, als compradors --- entró quel venedor sia pagat», ross. 1305 (*RLR* VII, 46); anàlogament 1306 (*RLR* VII, 54); «guardadors ab peyl e ab *paradura*», a. 1303, i altres quatre de 1306-1363. D'altra banda *paradura* també pogué designar la pela d'un fruit o altre vegetal (ja n'hem vist algun testimoni supra, a prop, de *parar* en l'acc. 'pelar'): «hac entre ells gran fam, que de les *paradures* de les palmes feyen pa» (uns assetjats de Gerba), Muntaner (§ 252, *Casacuberta* VII, 23.2); «pres la poma, e *parà-la*, e gità la *paradura* en l'aygua», *Senescal d'Egipte* (*NCl.* XLVIII, 156).

De *parar* 'preparar, disposar' es deriva també *paraments* 'adornaments luxosos', que ja trobem tan sovint en el *Curial* i en JoMartorell, per exemple: «los cavalls qui tiraven lo carro anaven ab *paraments* de seda», «cavalls ab *paraments* de brocat, e de xaperia d'or e d'argent», JoMartorell (*Ag.* I, 54, 118), «*paraments* de seda», *Curial* (*NCl.* I, 142.21); anteriorment trobem ja «constituït en l'aula o cambra de *parament* del Palau reyal de Barchinona», 1358 (*BSAL* III, 23), «hagués fets fer dos *paraments* de cambra, de cuyr, fort bells», doc. de 1408 (*AIEC* V, 625); *cambra* de